

Nr 18.

Ankom till riksdagens kansli den 13 mars 1941 kl. 5 e. m.

Utlåtande i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om fortsatt giltighet av förordningen den 1 mars 1940 (nr 117) rörande förbud mot befordran av vissa periodiska skrifter med statliga trafikmedel m. m., dels ock i ämnet väckta motioner.

Genom en den 3 januari 1941 dagtecknad, till lagutskott hänvisad proposition, nr 16, vilken behandlats av första lagutskottet, har Kungl. Maj:t under återopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över justiedepartementensärenden föreslagit riksdagen att antaga ett nedan intaget, vid propositionen fogat förslag till förordning om fortsatt giltighet av förordningen den 1 mars 1940 (nr 117) rörande förbud mot befordran av vissa periodiska skrifter med statliga trafikmedel m. m.

I samband med propositionen har utskottet till behandling förehaft tre i anledning av densamma inom riksdagen väckta motioner, nämligen *dels* motionen nr 103 i första kammaren av herr *Brandt* och *dels* de likalydande motionerna nr 159 i första kammaren av herr *Linderot* och nr 213 i andra kammaren av herr *Persson* i Stockholm.

I samtliga motionerna hemställs om avslag å propositionen.

Beträffande motiveringen till motionärernas yrkande får utskottet hänvisa till motionerna.

Genom *förordningen den 1 mars 1940 (nr 117) rörande förbud mot befordran av vissa periodiska skrifter med statliga trafikmedel m. m.* har Kungl. Maj:t erhållit befogenhet att under vissa förutsättningar meddela förbud mot befordran av periodisk skrift med allmänna posten eller såsom express-, paket-, il- eller fraktgods eller på därmed jämförligt sätt med statens järnvägar eller annat av staten ombesörjt trafikmedel eller enskilda järnvägar eller motorfordon i linjetrafik. Förbudet skall meddelas för viss tid, högst sex månader, och må förlängas för högst sex månader varje gång. Innan förbud eller förlängning därav beslutas, skall yttrande inhämtas från en särskild nämnd, tryckfrihetsnämnden. Förordningen gäller till och med den 31 mars 1941.

Med stöd av förordningen har Kungl. Maj:t meddelat förbud, som där avses, i fråga om fem tidningar enligt kungörelser den 21 mars 1940 (nr 146), den 26 april 1940 (nr 266), den 20 september 1940 (nr 831) och den 18 oktober 1940 (nr 881).

I förevarande sammanhang må anmärkas, att Kungl. Maj:t genom kungörelse den 8 mars 1940 (nr 128) om förbud mot att å allmän plats uppsätta

löpsedlar m. m. rörande vissa periodiska skrifter förordnat att under tid, då förbud enligt nämnda förordning är gällande, löpsedel eller innehållsförteckning rörande skrift, som förbudet avser, icke må uppsättas eller kringföras å allmän plats.

I propositionen anför *föredragande departementschefen, statsrådet Westman*, att behov av sådan befogenhet för Kungl. Maj:t, som innefattas i förordningen, kan antagas föreligga även efter den 31 mars 1941, samt att förordningen därför synes böra erhålla förlängd giltighetstid, förslagsvis till och med den 30 juni 1942.

Utskottet.

Inom utskottet hava allvarliga betänkligheter anförts mot en förlängning av transportförbudsförordningens giltighetstid. Enligt utskottets mening föreligger emellertid alltjämt behov av bestämmelser av sådan beskaffenhet som angives i förordningen, och utskottet kan därför icke ansluta sig till det i motionerna framställda yrkandet om avslag å Kungl. Maj:ts förslag om förlängning av giltighetstiden. Utskottet vill dock förorda, att förlängningen begränsas till tiden till och med den 31 mars 1942.

Utskottet får alltså hemställa,

A) att riksdagen måtte, med förklarande att riksdagen funnit viss ändring böra vidtagas i det genom propositionen framlagda förslaget, för sin del antaga följande förslag till

(Kungl. Maj:ts förslag:)

(Utskottets förslag:)

F ö r o r d n i n g

om fortsatt giltighet av förordningen den 1 mars 1940 (nr 117) rörande förbud mot befordran av vissa periodiska skrifter med statliga trafikmedel m. m.

Härigenom förordnas, att förordningen den 1 mars 1940 rörande förbud mot befordran av vissa periodiska skrifter med statliga trafikmedel m. m., vilken gäller till och med den 31 mars 1941, skall äga fortsatt giltighet till och med den 30 juni 1942.

Härigenom förordnas, att förordningen den 1 mars 1940 rörande förbud mot befordran av vissa periodiska skrifter med statliga trafikmedel m. m., vilken gäller till och med den 31 mars 1941, skall äga fortsatt giltighet till och med den 31 mars 1942.

B) att de i ämnet väckta motionerna I:103, I:159 och II:213 måtte anses besvarade genom utskottets hemställan under A).

Stockholm den 13 mars 1940.

På första lagutskottets vägnar:

K. SCHLYTER.

Vid detta ärendes behandling hava närvarit:

från första kammaren: herrar *Schlyter*, *Wagnsson*, *Branting*, *Karl Johan Olsson*, *Verner Andersson*, *Ekströmer*, *Knut Petersson* och *Sandström*;

från andra kammaren: herrar *Lindqvist* i Halmstad, *Gezelius*, *Hedlund* i Östersund, *Ryberg*, *Olsson* i Mellerud och *Berg*, fru *Ruth Gustafson* samt herr *Nilson* i Eskilstuna.

Reservation

av herrar *Knut Petersson* och *Hedlund* i Östersund, vilka ansett att utskottets yttrande och hemställan bort hava följande lydelse:

»Av kända skäl befanns det i början av förra året önskvärt att vidtaga åtgärder för att hindra spridningen av för landet och folket farliga pressalster. Efter beslut av Konung och riksdag tillkom sålunda den provisoriska förordningen rörande förbud mot befordran av vissa periodiska skrifter med statliga trafikmedel m. m. Denna förordning kan sägas ingå såsom ett led i en serie av författningar som tillkommo vid samma tid och som alla gå ut på att bereda ökat skydd för statens yttre och inre säkerhet. Inskridandet mot en viss del av pressen innebar i verkligheten, ehuru det upptagits såsom en transportfråga, ett reglerande ingrepp i själva tryck- och yttrandefriheten av den art att det svårligen låter sig förena med tryckfrihetsförordningen. Detta framhölls också vid tillkomsten av förordningen om transportförbud. De betänkligheter som ur denna synpunkt yppats ansågos emellertid böra vika för vad rikets välfärd i den rådande situationen krävde.

Det är visserligen obestriddigt att landets säkerhet fortfarande kräver den allra största vaksamhet samt att ingenting får eftersättas som är ägnat att stärka den inre sammanhållningen. Sedan förordningen om transportförbud antagits har emellertid tid stått till buds för vidtagande av önskade förändringar i tryckfrihetsförordningen, avsedda att förebygga för riket skadliga missbruk av tryckfriheten. Vissa sådana förändringar ha redan beslutats, andra skola senare under denna riksdag komma till behandling. Med hänsyn härtill synes det numera icke vara tillrådligt att vid sidan av grundlagen bibehålla däri icke förutsedda författningar för reglerande av pressfriheten. Detta principiella skäl talar för att förordningen om transportförbud snarast möjligt bör upphöra att gälla.

Förordningen synes kunna underkastas kritik jämväl ur andra synpunkter. Transportförbud är en åtgärd som kan ha vittgående verkningar, bland annat i ekonomiskt hänseende. Därför är det naturligt att garantier som utesluta en godtycklig tillämpning böra finnas. Dessa garantier har man, om det bortses från att yttrande från en särskild tryckfrihetsnämnd skall inhämtas, sökt skapa genom att i första hand anknyta påföljden till en domstolsprocedur; förbud må ej meddelas i annat fall än där skriften i anledning av åtal för dess innehåll i visst avseende av jury förklarats brottslig. Vidare krävs för ingripandet en upprepning av det klandervärda förfarandet. Sammankopplingen av juryns prövning och förutsättningarna för transportförbud kan i och för sig vara ägnad att medföra olägenheter.

Men Konungens beslut om transportförbud kan också ansluta sig till förordnande om indragning jämlikt 4 § 12 eller 13 mom. tryckfrihetsförordningen. Sådan indragning sker på initiativ av vederbörande militäre befälhavare, och beslut därom meddelas av ombud för chefen för justitiedepartementet. I detta fall grundar sig transportförbudet således helt på föregående åtgärder av administrativ karaktär.

Då transportförbud faktiskt kommer att te sig som en påföljd av ett brottsligt eller eljest samhällsfarligt handlande, är det icke tillfredsställande att det tillkommer i administrativ ordning. Av hänsyn till den enskildes rätts-säkerhet borde betingelserna för ingripandet vara så utformade, att den enskilde kan veta var den gräns går som icke får överskridas. För samhällets alla lojala medlemmar är det angeläget att ingripandena på pressfrihetens område ske under sådana former att deras lämplighet och nödvändighet klart framträda.

Under återopande av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

A) att förevarande proposition, nr 16, icke måtte av riksdagen bifallas; samt

B) att motionerna I: 103 samt I: 159 och II: 213 måtte anses besvarade genom utskottets hemställan under A).»